

סימן יד – ברכת שהחיינו על פתיל תכלת חדש בבגד ישן

שאלה

יש לי טלית ישנה, והחלטתי להטיל בה תכלת. האם אני יכול לברך שהחיינו?

תשובה

אם אתה שמח בתכלת, אפשר לברך שהחיינו.

נימוקים

אפילו אם זה הבגד הראשון שאתה הולך בו עם תכלת, עצם ההתחלה לקיים מצווה אינה מאפשרת לך לברך שהחיינו, שכן אנו איננו מברכים שהחיינו על קיום מצווה, אלא אם כן מדובר במצווה הבאה מזמן לזמן. עם זאת, יש לדון בעצם החידוש בבגד. הלבוש (אורח חיים סימן כב) דן בשאלה אם יש לברך שהחיינו על בגד שהטילו בו ציצית. וזו לשונו:

העושה ציצית בטלית ישן שיש לו, אף על גב שלא היו בו ציצית כבר מעולם, אין צריך לברך שהחיינו, דהא עשיית ציצית לא קביע ליה זמן, וכל שאינו תלוי בזמן שבא מזמן לזמן אינו מברך עליו שהחיינו. שאין שייך לומר שהחיינו לזמן הזה, שאין תלוי בו. ומשום שמחה נמי ליכא, שאין שמחה בציצית לבדן בלא טלית, והרי הטלית הוא ישן.

והביאו המשנ"ב (כב, סק"ב).

אמנם, יש לתהות על נימוקו של הלבוש, שכתב ש"אין שמחה בציצית לבדה בלא טלית, והטלית הוא ישן". הלא המשנ"ב (רכג, סקי"ב) כותב, שמי שנפל ביתו ובנה בית חדש, והוסיף בו אפילו דימוס אחד, מברך שהחיינו. ועל פי דברי המשנ"ב כתבו הפוסקים (ראה פסקי תשובות שם אות ד), שמי ששיפץ את דירתו באופן משמעותי, צריך לברך שהחיינו, אף שהבית מצד עצמו ישן. אם כן, לכאורה תוספת של הציצית על בגד החייב בארבע כנפות היא תוספת משמעותית, אף שהבגד ישן, ומחייבת ברכת שהחיינו.

נראה שהלבוש סובר שהציציות מצד עצמן אינן משמחות, כיוון שהן לא משמעותיות כל כך. ולכן תלייתן בבגד אינה משמעותית כדי ליצור ברכת שהחיינו. אבל כאשר מדובר בפתיל תכלת, שהוא יקר מאוד, בדרך כלל, יותר מכדי שוויו של הבגד כולו, וברור שעבור מי שמתחיל ללכת עם תכלת, הבגד בעצם טפל לפתיל התכלת שעליו, הרי שיש כאן שינוי משמעותי מאוד בבגד, ויש לברך עליו שהחיינו.

ואף שהשמחה היא מחמת שיש לו מצווה, ומצוות לאו להנות ניתנו, הרי זה דומה למה שכתב המשנ"ב (רכג, סקי"ג) בשם החיי אדם, שאם אדם היה מחפש לקנות ספר קודש מסויים, ואכן מצא וקנה אותו, רשאי לברך שהחיינו.